

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบัน ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) กำหนดให้ยุทธศาสตร์การส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเป็นเครื่องมือสำคัญอันหนึ่ง ในการพัฒนาประเทศไปสู่วัตถุประสงค์ที่ต้องการให้สังคมมีความเข้มแข็งและมีคุณภาพใน 3 ด้านคือ สังคมคุณภาพ สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ และสังคมमानฉันทและเอื้ออาทรต่อกัน

ยุทธศาสตร์สำคัญที่ปรากฏอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม คือยุทธศาสตร์การเพิ่มสมรรถนะ และขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยกำหนดให้การส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเป็นกระบวนการ เพื่อก่อให้เกิดการสร้างงาน และขยายฐานการผลิตให้มั่นคงและยั่งยืน อันจะนำไปสู่การปรับโครงสร้างการผลิตและการค้าให้เป็นไปในทิศทางที่สามารถเสริมสร้างความเข้มแข็งของ ระบบเศรษฐกิจ การพึ่งพาตนเอง และสร้างภูมิคุ้มกันของระบบเศรษฐกิจส่วนรวม (สำนักงานพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2546) นอกจากนี้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมยังเป็นแหล่งที่มาของประดิษฐ์กรรมใหม่ ส่งเสริมให้เกิดการแข่งขันแบบเสรี และช่วยสนับสนุนการดำเนินงานของธุรกิจขนาดใหญ่ทั้งด้านการกระจายสินค้าและการป้อนวัตถุดิบและการบริการ

นับตั้งแต่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจปี 2540 จำนวนธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีจำนวนถึงร้อยละ 98 ของธุรกิจทั่วประเทศ (จิตติมา พิกุลทอง, 2548) ทั้งนี้เนื่องจากรัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการสร้างผู้ประกอบการเข้าสู่ตลาด มีการกำหนดหน่วยงานเพื่อรองรับและพัฒนาธุรกิจขนาดย่อม เช่น สถาบันพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม บริษัทส่งเสริมการค้าเอสเอ็มอี จำกัด กองทุนเพื่อร่วมทุนในวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม อีกทั้งได้กำหนด

ยุทธศาสตร์ นโยบายและโครงการต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนให้ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีศักยภาพในการแข่งขัน เช่น โครงการเสริมสร้างผู้ประกอบการใหม่ (New Entrepreneur Creation) โครงการบ่มเพาะ SMEs โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ โครงการแก้แค้นมือใหม่ โครงการเสริมสร้างผู้ประกอบการใหม่แห่งชาติ เป็นต้น

ในการจัดการธุรกิจขนาดย่อม นอกจากการสนับสนุนจากภาครัฐแล้ว ปัจจัยที่สำคัญมากที่สุดคือผู้ประกอบการ ผู้ประกอบการมีบทบาทต่อทั้งความสำเร็จและความล้มเหลวของธุรกิจเป็นอย่างมาก เพราะผู้ประกอบการเป็นทั้งผู้ลงทุนและผู้บริหารพร้อมกันทั้งสองหน้าที่ ดังนั้นความรับผิดชอบของผู้ประกอบการของธุรกิจขนาดย่อมดูเหมือนจะมีขอบเขตที่กว้างกว่าความรับผิดชอบของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดใหญ่เป็นอย่างมาก (กตัญญู, 2546) นอกจากปัจจัยด้านความรับผิดชอบแล้ว คุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการที่ควรมี ได้แก่ ความกล้าเสี่ยง ความยืดหยุ่นอดทน มนุษยสัมพันธ์ ใฝ่ความสำเร็จ การจัดการกับความล้มเหลว แรงจูงใจและพลังวิสัยทัศน์และเป้าหมาย การแสวงหาข้อมูล ความคิดสร้างสรรค์ ความเชื่อมั่นในตนเอง กล้าริเริ่มการแสวงหาโอกาส และความซื่อสัตย์สุจริต (ชูชัย , 2548) อย่างไรก็ตามประเทศที่กำลังพัฒนาส่วนใหญ่มักจะขาดวัฒนธรรมหรือวิญญานความเป็นผู้ประกอบการ (Louw, du Plessis, Bosch, & Venter, 1997 อ้างถึงในชูชัย สมิทธิกร , 2548) เช่นเดียวกับประเทศไทย ซึ่งนักศึกษาได้รับการอบรมขัดเกลาให้เข้าสู่ตลาดแรงงานในฐานะลูกจ้างบริษัทหรือข้าราชการเท่านั้น มิใช่การเป็นผู้ประกอบการ

สถาบันการศึกษาถือว่าเป็นองค์การหนึ่งที่มีส่วนสำคัญ ที่จะเป็นแหล่งพัฒนาและเสริมสร้างความเป็นผู้ประกอบการให้กับนักศึกษา เพื่อเพิ่มทางเลือกในการประกอบอาชีพหลังจากจบการศึกษา ดังนั้นผู้วิจัยเห็นว่าข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับลักษณะความเป็นผู้ประกอบการนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่ง ที่จะนำไปสู่การปรับปรุงหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน และจัดกิจกรรมการฝึกอบรมทักษะต่าง ๆ เพื่อให้ให้นักศึกษาศักยภาพ มีความรู้ ความสามารถ และสร้างแรงบันดาลใจในการเป็นผู้ประกอบการ เพื่อเป็นกำลังสำคัญขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อวัดลักษณะความเป็นผู้ประกอบการ ของนักศึกษามหาวิทยาลัยสยาม

2. เพื่อเปรียบเทียบลักษณะความเป็นผู้ประกอบการกับปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ คณะวิชา ความเป็นบุตรคนแรก ประสบการณ์ทำงานระหว่างเรียน การเป็นสมาชิกชมรมหรือการเข้าร่วมกิจกรรมของมหาวิทยาลัย และอาชีพของผู้ปกครอง
3. เพื่อวัดระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อแนวโน้มการเป็นผู้ประกอบการ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบลักษณะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษามหาวิทยาลัยสยาม
2. เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตร กิจกรรมการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมความเป็นผู้ประกอบการให้กับนักศึกษา
3. เพื่อเป็นข้อมูลให้กับภาครัฐในการพัฒนาแผนหรือนโยบายต่าง ๆ ที่ช่วยในการพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการ และเสริมสร้างผู้ประกอบการใหม่ตั้งแต่เป็นนักศึกษาในมหาวิทยาลัยให้เป็นผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จในอนาคต

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาลักษณะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษามหาวิทยาลัยสยาม มีขอบเขตของการศึกษาดังนี้

1. ประชากรที่ศึกษาได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ภาคปกติและภาคค่ำ ที่กำลังศึกษาอยู่ในปีการศึกษา 2549 ไม่รวมหลักสูตรนานาชาติ จำนวน 435 คน จาก 7 คณะวิชา คือ คณะวิศวกรรมศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ คณะนิเทศศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ และคณะบริหารธุรกิจ
2. ขอบเขตของเนื้อหาที่ทำการวิจัย ในการศึกษาลักษณะความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษามหาวิทยาลัยสยาม มีขอบเขตของเนื้อหาดังนี้

ส่วนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษา ได้แก่ เพศ คณะวิชา การเป็นบุตรคนแรก ประสบการณ์ในการทำงานระหว่างเรียน การเป็นสมาชิกชมรมหรือการเข้าร่วมกิจกรรมของมหาวิทยาลัย อาชีพของผู้ปกครอง

ส่วนที่ 2 การวัดระดับความเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษามหาวิทยาลัยสยาม ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านความต้องการความสำเร็จและความต้องการอิสระ ตำแหน่งการควบคุมความคิดริเริ่มเชิงนวัตกรรม การแบกรับความเสี่ยง และความเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์

ส่วนที่ 3 การเปรียบเทียบระดับความเป็นผู้ประกอบการกับปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษา

ส่วนที่ 4 การวัดระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อแนวโน้มการเป็นผู้ประกอบการ

3. ช่วงระยะเวลาในการวิจัย คือ มิถุนายน 2549 – พฤษภาคม 2550

นิยามศัพท์

ผู้ประกอบการ (Entrepreneur) หมายถึง ผู้ที่ริเริ่มและยินดีที่จะรับความเสี่ยงในการลงทุนประกอบการ โดยรวบรวมผสมผสานปัจจัยการผลิตทั้งหลายเข้าด้วยกันและนำสติปัญญาความสามารถ ประสบการณ์ และวิทยาการด้านการผลิตและการจัดการที่เหมาะสม เพื่อจัดการให้เกิดการจำหน่ายหรือการให้บริการแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง (อาทิตย์, 2543:39)

ความเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneurship) หมายถึง กระบวนการสร้างคุณค่าความแตกต่าง โดยเสียสละเวลาที่มีค่าและความพยายาม ขอมรับกับความเสี่ยงทางการเงิน ทางจิตวิทยา และทางสังคม และรับผลรางวัลทางการเงิน และความพึงพอใจส่วนบุคคล (Hisrich, 1985 อ้างถึงใน Chavimon, 2004:4)

ลักษณะความเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneurial Traits) หมายถึง บุคลิกลักษณะหรือลักษณะที่แตกต่างกันของผู้ประกอบการ ซึ่งในการศึกษานี้ ได้ทำการศึกษาใน 5 ลักษณะของความเป็นผู้ประกอบการ คือ ความต้องการความสำเร็จและความต้องการอิสระ ตำแหน่งการควบคุม ความคิดริเริ่มเชิงนวัตกรรม การแบกรับความเสี่ยง และความเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ (จูติมา, 2548:6)

ความต้องการความสำเร็จ (Need for Achievement) หมายถึง ความต้องการความคาดหวังของผลลัพธ์ที่เกิดจากการทุ่มเทดำเนินการในสิ่งที่ยากลำบากให้ประสบผลสำเร็จ (Gasse, 1990)

ความต้องการอิสระ (Need for Independence) หมายถึง ความต้องการความรู้สึกเป็นอิสระในการทำงาน

ตำแหน่งการควบคุม (Locus for Control) หมายถึง ความเชื่อเกี่ยวกับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น เป็นผลมาจากการกระทำของตนเอง หรือมาจากภายนอกที่นอกเหนือการควบคุมของตน (Rotter, 1996)

ความคิดริเริ่มเชิงนวัตกรรม (Innovativeness) หมายถึง แนวโน้มที่จะทำสิ่งใหม่ ๆ และไม่ทำในแบบเดิม (Schumpeter, 1934)

การแบกรับความเสี่ยง (Risk-Taking) หมายถึง การเต็มใจยอมรับสิ่งที่ผิดพลาด หรือความสามารถในการรับมือกับปัญหาที่ไม่ชัดเจนหรือเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิด (Timmons, 1994)

ความเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ (Visionary Leadership) หมายถึง ชนิดของผู้นำที่เน้นในเรื่องความสามารถในการตัดสินใจ มีวิสัยทัศน์ในระยะยาวว่าอะไรที่สามารถทำให้สำเร็จ (Dunham and Klafehn, 1990 อ้างถึงใน Wilailak, 2004)

นักศึกษา หมายถึง นักศึกษาระดับปริญญาตรี ยกเว้นหลักสูตรนานาชาติ มหาวิทยาลัยสยาม ที่กำลังศึกษาในปีการศึกษา 2549